

Gamla brev kan betyda så mycket

Stella Jussila i Helsingfors har i hela sitt liv sökt klarhet i sin mor **Helenas** öde. Nästan av en slump fick hon veta att det fanns en bunt brev som modern skickat till fosterföräldrarna i Örebro från hemstaden Kotka efter återkomsten.

Dem hade fostermormodern sparat och arkiverat i det privata familjearkivet i Örebro.

Stella flög till Sverige, nästan på vinst och förlust, och fick se breven och även kopiera dem, tack vare **Karin Jarl Nydén**, dotter till fosterföräldrarna.

Hon hade hittat breven under sin research för en bok om sin äldre syster som den finska flickan Helena hjälpte till att sköta och fästa sig vid.

Karin förstod vilket värde dessa brev kunde ha för Helenas dotter, som nu fått ytterligare pusselbitar till sin mors öde.

Sidorna 8-9.

Karin Jarl Nydén och Stella Jussila (t h) vid den gamla prästgården i Hovsta, Örebro, där Stellas mor vistades nästan ett år.
Foto: Kai Rosnell

Kan Facebook vara något för oss?

Säde Ikonen skapar ett kontaktnät för krigsbarn på Facebook.

Säde Ikonen i Nacka har som pensionerad lärare fascinerats av möjligheterna med den nya dator-tekniken.

Via det sociala nätverket Facebook har hon funnit gamla vänner, forna elever och nya släktingar världen runt.

– Det är inte farligt, bara man är varlig, säger Säde.

Har du dator så läs hennes introduktion till Facebook.

Organisationsnummer: 878001-7862

Från redaktionen

Vi är nog många krigsbarn här i Sverige som någon gång lekt med tanken på att återvända till Finland.

När man inte längre har något som binder en vid det här landet kan längtan "hem" överfalla en.

De flesta av oss har väl några släktingar kvar i Finland.

Jag har själv funderat på att återvända, och jag vet att det finns många som skulle applådera ett sådant beslut. Till min hemkommun är jag välkommen, åtminstone som skattebetalare, nu när jag inte längre konkurrerar om arbetsplatserna där.

Vi har intervjuat några av "hemvändarna", och det visar sig att det ofta är kärleken som drar. Men det är ingen garanti för att flytten ska lyckas.

Och även om vi kanske kan lite finska är det inte så lätt att helt smälta in: språket har förändrats mycket under de år vi levt i Sverige.

* * *

Jag har många gånger stött på ett fenomen som nog inte är typiskt enbart för Finland, utan snarare generellt för den tid när vi växte upp. Många mödrar har vägrat att tala om vem som är barnets far.

Det var inte helt ovanligt att ogifta kvinnor i Finland passade på att skicka iväg sina barn med barntransporterna till Sverige, för att slippa problemet att ensam uppfostra och försörja barnet.

Det är bara ett fåtal av dessa barn som lyckats få reda på sina fäders namn, och inte ens ett namn är någon garanti för att man ska finna honom, eller ens uppgifter om honom.

Alla har inte haft samma tur som **Ritva** (se sista sidan) som nu funnit och besökt sin gamle far, 99 år gammal och klar i huvudet.

Jag har t ex i årtal letat efter **Eetu Lehtonen**, som har en dotter i Sverige. Trots att vi har hans fältpostadress och förbandstillhörighet har vi inte hittat några uppgifter om honom. De bör rimligen finnas på Krigsarkivet i Helsingfors, men det skulle kräva veckor eller månader att gå igenom alla rullorna. Och det har personalen där inte tid att hjälpa oss med.

Sköt om er!

Kai Rosnell, chefredaktör
kai.rosnell@comhem.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i september 2009.

I detta nummer: sidan

Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Krigsbarn som flyttat "hem"	4-7
Hemlängtan förstärktes	7
Stella fann nya pusselbitar	8-9
Kirsti Kolthoff i kvinnokampen	10
Ebba Järvi minns	11
Bokrecension	12
Fantastisk Kalevala	12
Storslaget i TV	12
Medborgarskap i rätt namn	13
Exklusiv Karelenresa	13
Facebook för fullvuxna	14
På gång i lokalföreningarna	15
Ritva har fått en helt ny släkt	16

**Ska du flytta?
Meddela ny adress!**

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt planeras utkomma i början av december, deadline 19 november..

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Matts Imhagen, ansvarig utgivare, Lundmansg. 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel: 0176-12029.

E-post: matts_imhagen@hotmail.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@comhem.se

Irja Olsson, Näckrosstigen 7, 806 49 Gävle. Tel 026-167678. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Sinikka Ortmark Stymne, Hantverkarg. 75, 5 tr, 112 38 Stockholm. Tel 08-6528907.

E.post: sinikka.stymne@bredband.net

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Riksförbundets hemsida: www.krigsbarn.se

— Ordföranden har ordet: —

Norrtälje, i september 2009.

I juninumret skrev jag om **Lill-Babs** och finska krigsbarnet och barndomskamraten **Asta**.

För första gången sedan krigsbarnsåren hälsade Asta på i Järvsö, tillsammans med sin dotter. Lill-Babs sväger **Harry**, som kommer från Tornedalen, tolkade. Besöket var känslomässigt stort med rundvandring till kända platser och byggnader från 40-talet och kom-ihåg-berättelser.

Har du sett vart sommaren 2009 tagit vägen? Vädret har varit ömsom sol, ömsom vatten, med andra ord växlande (variationer kan få tiden att gå fort).

Tänk att barndomens somrar var så långa och nutidens har blivit så korta. Året har, som då, 365 dagar, dygnet 24 timmar, timmen 60 minuter och minuten 60 sekunder och ändå känns sommaren så kort.

Barnet har så mycket att upptäcka och lära, allt är nytt. Med åren blir livet mera inrutat med en massa måsten så tiden inte vill räcka till.

Min sommar blev åter "fängslande". Fängelset här i Norrtälje anordnar olika aktiviteter för de intagna under fyra veckor när verkstäderna har sommaruppehåll. Jag undervisade tre grupper interner i navigation. Samtliga klarade skrivningen Förarintyg. Det kändes stort (men dom hade ju gott om tid att läsa mellan lektionerna). En med ADHD gjorde något han aldrig tidigare ska ha klarat av, fullfölja en kurs. Vistelsen på ön i Gävlebukten blev dock kortare än önskat, men man kan inte hinna med allt man vill.

"Med en lapp om halsen", Hälsingegruppens resa till barndomens Finland, har gått i repris på TV. Precis som efter förra visningen kom en del reaktioner från bekanta och obekanta.

En präst och god vän, som anlitas vid större katastrofer som flygolyckan i Milano, berördes av hur starkt minnena fortfarande verkade efter så många år.

Han bad mig framföra sin beundran över **Christer Faberstedts** fina medverkan i filmen.

Titanicutställning pågår vid Vasavarvet på Djurgården i Stockholm. Utställningen är väl värd ett besök där man går i egen takt och via hörlurar får utställningens olika delar presenterade.

För mig blev det en tankeställare vid beskrivning om evakueringen av fartyget. Två små barn kastades ner i en livbåt avsedd för kvinnor och barn. Mamman fick inte följa med, det var fullt. Pappan hade hänvisats till andra sidan fartyget och sågs sedan aldrig mer.

Barnens reaktioner är lätta att förstå, särskilt vi som varit med om något liknande att plötsligt bli lämnade utan mamma bland främlingar.

Befälet nere i livbåten beordrade manskapet på däck att få ner den förtvivlade mamman i livbåten. Den här berättelsen grep mig starkt och en känsla av tacksamhet till det förståndiga befälet. Vad hade det blivit av de små utan sin mamma och pappa?

Sådana här uppvaknande känslor kom inte i ungdomsåren då livet leker med allt det nya som ligger framför. Framtiden tillhör ungdomen och oss, men kortare.

Planeringen kring femårsdagen av statyn Ero den 26 april 2010 pågår tillsammans med representanter för Haparanda kommun. Datum för jubileet är ännu ovisst, dock i vecka 17.

Planering pågår för en författarföreläsning under vårvintern 2010 på Finlandsinstitutet med "våra" författare som skrivit om sina öden, eller om föräldrar.

Jag önskar dig en god fortsättning med höstens klara luft och sköna mörka myskvällar, och på framtiden. Ta vara på livet!

Matti

Förändring i redaktionen

Det är en glädje att kunna hälsa **Sinikka Ortmark Stymne** välkommen till redaktionen av MedlemsNytt. Hon har lång erfarenhet av journalistiskt arbete och författarskap och är en utmärkt skribent.

Mest känd är hon bland krigsbarnen för sin bok "Du som haver barnen kär", en självbiografisk bok vars första upplaga kom ut 1989. Den blev mycket uppmärksammasad.

Sinikka ersätter **Doris Emanuelsson**, som redan förra hösten önskade lämna redaktionen.

Doris har varit med sedan nr 2 1999, alltså i tio år.

Vi tackar Doris för hennes värdefulla insatser för tidningen genom åren.

Redaktionen
Kai Rosnell
Chefredaktör

Nygamla medborgare välkomnas

Finlands konsulat i Göteborg har tagit ett trevligt initiativ: att fira de krigsbarn som ansökt och återfått sitt finska medborgarskap.

Firandet äger rum onsdag den 21 oktober kl 15 vid ett medlemsmöte i Brf Alberts lokal, Ö. Skansgatan 8, Göteborg.

Konsul **Eira Parppe** vill ha bakgrundsuppgifter om de krigsbarn som nu återfått medborgarskapet.

Intresserad att delta? Kontakta Kielo Bengtsson, tel 031-3306665.

Vi har inte hört om något liknande initiativ t ex från Finlands ambassad i Stockholm. K.R.

Varför? Hur gick det?

Det händer att finska krigsbarn flyttar tillbaka till Finland ”på gamla dar”.

Vi har intervjuat några av dem och ställt frågorna: Varför? Och hur gick det?

På de följande sidorna ser du resultatet.

Ensamhet och längtan drev Raimo ”hem”

– Jag kände mig ensam och isolerad i Sverige. Därför flyttade jag tillbaka till Finland.

Raimo Artman gjorde sig känd som **Raimo Lundgren** i Trollhättan där han var engagerad i många sammanhang: ordförande i krigsbarnsföreningen (Trestad), ordförande i trafiksäkerhetsnämnden, nämndeman, ledamot av kyrkorådet, brandförsvaret m m.

– Jag kände mig sviken av mina vänner i Trollhättan. Även av krigsbarnen där, men det berodde nog på att jag var för dominant, skulle göra allt själv, jag var för arrogant, erkänner Raimo. Jag förlorade alla mina vänner där undan för undan.

Skildes från syskonen

Från början: född i Viborg 1939, evakuerad, till Sverige som krigsbarn drygt två och ett halvt år gammal tillsammans med två systrar.

– I Stockholm försvann systrarna. Rättare sagt, det var jag som försvann, hamnade på ett barnsjukhus en månad. Sen skickades jag till ett barnhem i Alingsås, och där fanns mina systrar!

Det har berättats för honom att han grät hela dagen – av glädje. Han hade saknat dem så.

Systrarna hamnade i Hemsjö, men Raimo var inte välkommen dit. Via en lanthandlare i Magra kom han till Sollebrunn, men familjen där fick ett eget barn i samma veva. Familjen Lundgren på övervåningen kunde ta emot honom.

Mobbad i skolan

– Jag gillade **Albin**. De hade en son som var tjugo år äldre än jag så det var inget sällskap för mig. Och där började ensamheten för mig, berättar Raimo.

– Jag blev jagad i skolan, kallades ”finnjävel”, jag fick ”slå” mig fram, kan-

Raimo Artman har just firat sin 70-årsdag. Nu känner han sig hemma.

ske var det därför jag blev arrogant. Och jag fick inte gå över vägen där det bodde andra finska krigsbarn.

Lundgrens adopterade honom, han blev svensk och förlorade det lilla han hade lärt av finska språket.. Men han hade kontakt med sin mor så länge hon levde.

– Hon skrev: ”Raimo – tule kotiin!” Kom hem. Jag har haft det i huvudet hela tiden.

Efter separationen från hustrun blev han mer och mer ensam, han fick inte ens ha kontakt med sonen.

Stark längtan

– När jag satt ensam i min lägenhet på självständighetsdagen och såg den finska flaggan i TV grät jag, jag läng-

tade så starkt till Finland. Jag ringde till en bror i Kerava som lovade hjälpa mig.

Raimo var med på krigsbarnsträffen i Åbo 1997. Där träffade han **Sirkka-Liisa Lepistö**, de började brevväxla, hon hälsade på honom i Trollhättan.

Tog tillbaka namnet

Hon hade också en separation bakom sig. Och så kom det sig att Raimo lämnade alla sina uppdrag och engagemang i Trollhättan och flyttade hem till Sirkka i Villmanstrand.

Då hade han redan tagit tillbaka sitt ursprungliga namn Artman.

Trollhättans Tidning ägnade honom en stor avskedsartikel.

Nu är Raimo och Sirkka gifta sedan flera år.

forts på nästa sida

Olavi har två hemländer nu

Tar man gamla E-fyran norrut från Gävle, följer den fyra mil längs sandåsen mot Norrsundet och Bergby, passerar de djupa vattensamlingarna, "Viktoria sjön" (där kronprinsessan med följe lär ha svalkat sig,) kommer man till en vägslykt Axmarby.

Alldeles i början av byn hittar man ett litet rött hus omgivet av frodig växtlighet. Där bor **Olavi Färnliden**, f.d. **Matikkala**. Krigsbarnet som för fyra år sedan flyttade tillbaka till Finland men har en fot i båda länderna. Huset i Axmarby är tecken på det.

Olavi är född i Berghäll i Helsingfors. Han var enda barnet till **Lempi** och **Eino Matikkala**, först efter Olavis resa till Sverige februari 1944 föddes system **Kaarina**.

Mor var inte med!

Olavi var sex år när föräldrarna frågade om han ville åka tåg till Sverige. Det ville han. Fadern arbetade inom järnvägen och Olavi tyckte om att åka tåg.

På morgonen upptäckte han att "äiti" inte var med. Det var en chockartad upplevelse.

Den resan har han bara sporadiska minnen av. Han minns att barnen fick var sin leksak, hans var en stor Kalle Anka som han trodde att han skulle få behålla. Men det visade sig att lek sakerna bara var till låns, nästa barntransport behövde dem.

Inga minnen

Olavi reste via Haparanda till Gävle, placerades först på ett uppsamlingsläger, skickades vidare till Bysala i Västmanland och till slut till Medåker, utanför Arboga.

Inget av det här minns han, men har dokumentation om det. Han har överhuvudtaget inga minnen från de första månaderna i Sverige.

– Det är totalt tomt i huvudet, jag har förträngt allt, säger han.

Olavi fick ett hem hos **Berta Karlsson**, en ensamstående kvinna i 50-årsåldern.

– Hon var jättesnäll, säger Olavi.

Glömde språket

I byn fanns andra krigsbarn som han fick leka med, sparka fotboll och gå i skolan.

– Det var en bra tid. Sockenborna var snälla mot oss, säger Olavi.

Han glömde bort sitt språk fast ingen förbjöd dem att tala finska, och han ville inte återvända till Finland. Han var ständigt rädd att bli skickad tillbaka.

Föräldrarna vände sig till Mannerheims barnskyddsförbund för att få hem honom. När han var elva år kom de och hans syster till Sverige och stan-

En ny kärlek förde Olavi Färnliden tillbaka till Finland.

nade tre veckor för att övertala honom att komma tillbaka. Han ville inte och de gav upp, han fick stanna kvar.

– Det har jag aldrig ångrat, jag hade tur som fick komma hit, säger han.

Olavi utbildade sig till målare, gick som 16-åring först som målarlärling.

– Det var hårt, säger han. Skräckkänslan var stark och en lärling var inte mycket värt. Färgerna fick inte frysa, de hölls varma med kaminer och kakelugnar men först när det var 15-20 grader kallt fick jag komma in på matrasten.

Det gick bra för honom, han bytte namn och startade egen målarfirma "Färnlidens måleri AB" som han drev i 25 år tills firman övertogs av sonen.

Läser finska

Hans fru dog för fem år sedan. På en resa till sin syster träffade han **Anna-Leena Rautiainen** och flyttade till henne i Lempäälä, i närheten av Tammerfors.

Han håller på att lära sig finsk kultur, litteratur och språk. Läser **Väinö Linna** och försöker att förstå det finska kynet. Att tacka nej till bastun t.ex. är inte artig i Finland, det har han förstått.

Han bor halva året i Finland och halva i Sverige, möblerar sitt hus med antikviteter och älskar gamla bilar. Han fick en Chevrolet Caprice av sin son som födelsedagspresent. Bilintresset har de gemensamt.

Text och foto: Irja Olsson

Språket är ett stort problem

forts från föreg sida

– Fast det var inte tanken från början, att vi skulle få ihop det, säger Raimo.

– Du kan inte tro hur mycket jag uppskattar det här. Sirkkas pojkar accepterade mig direkt, jag har fått vänner här, min son var med och uppvaktade mig på 70-årsdagen, ett krigsbarn från Sollebrunn som jag inte fick träffa då har tagit kontakt med mig nu.

Förstår lite

Hur går det med språket?

– Jag förstår en hel del, och jag kan läsa tidningen hjälpligt. Men jag kan inte tala finska. Jag är för gammal att lära mig.

Raimo använder i alla fall en hel del

finska ord när vi samtalar: juna, kiva, postilaatikko. Så han behöver nog inte ge upp hoppet helt!

Och på sin breda västgötska säger han:

– Här är jag hemma!

Han har besökt sin födelsestad Viborg en enda gång efter evakueringen, en resa som tingsrätten i Trollhättan arrangerade till Leningrad (nu S:t Petersburg). Han såg det gula huset där han är född men det var förbjudet att fotografera.

– Härifrån kan man åka direkt med båt till Viborg, utan visum, så det blir nog ett besök där snart.

Kai Rosnell

Inget binder Anneli kvar i Sverige

Anneli Salkola kom första gången till Sverige redan i december 1939, tillsammans med mor och fem syskon. Hon var nio år gammal (född 1930) och minns därför mycket väl den resan.

– Vi åkte från Helsingfors till Åbo för att åka båt till Stockholm. På vägen till Åbo blev vi attackerade av ryska bombplan och fick gömma oss i skogen. Det var spännande för småsyskonen! De insåg inte att det var farligt.

– Men vi kom fram till Stockholm och Årsta vårdhem där vi var i två veckor, senare kom vi till Forshaga i Värmland. Ganska snart efter freden i mars 1940 fick vi återvända till Helsingfors.

Många difterifall

Nästa resa skedde när fortsättningskriget brutit ut.

– Då var det tåg via Torneå-Haparanda, med två yngre bröder, **Asko** och **Esko**. Vi fick stanna i Umeå, det fanns många fall av difteri, och jag fick gå och hjälpa till på det där sjukhuset, berättar Anneli.

Syskonen hamnade i Laholm, Anneli och en av bröderna i prästgården, den andre brodern mitt emot.

Anneli Salkola Helin har jobbat som lärare i Stockholm i många år.

– Pojkarna var lite vilda, prästen fick ingen ro att skriva sina predikningar. Och han tyckte egentligen inte om barn så de fick flytta. Men prästfrun var snäll. De hade inga egna barn.

Bröderna tappade finska språket helt, Anneli var ju lite äldre och kunde återvända med sin finska i behåll.

Ytterligare två bröder, **Pertti** och **Jaakko**, hamnade som krigsbarn i Hal-

land och Skåne, liksom lillasyster **Hilppa** som dessutom vistades i Danmark i åtta år!

Gifta sig ”på gamla dar”

Efter skolgång och arbeten i Helsingfors flyttade Anneli till Stockholm 1970, jobbade som lärare (samhällskunskap m m), och gifte sig ”på gamla dar” med **Evert Helin**.

– Så dog han överraskande i början av förra året. Jag visste inte vad jag skulle göra. Jag ville inte åka någonstans, men jag längtade nog till Finland. Evert ville kremeras och askan ströddes ut någonstans i Vällingby, jag vet inte riktigt var. Så jag har inte ens en grav att gå till.

– Då beslöt jag att flytta tillbaka till Finland. Mina syskon här har hjälpt mig mycket så nu bor jag i Esbo intill Helsingfors. Och mina gamla vänner från Vällingby vill komma och hälsa på, gamla kollegor från skolan också.

Nya ord i språket

Så Anneli har anpassat sig bra till sitt nya liv i ”det gamla landet”.

Men kan man tänka sig: hon har språkproblem!

– Det är inte så lätt, efter 38 år i Sverige. Språket har förändrats mycket. Nu hälsar man med ”moi” eller ”moikka”, det hade jag aldrig hört under min gamla tid i Finland.

Lite ensamt har hon det också. Hon har fått ryggproblem och kan inte röra sig lika fritt som tidigare. Men några av de gamla vännerna hälsar på ibland, liksom syskonen och syskonbarnen, fast mera sällan.

Jag spårar ingen direkt längtan tillbaka till Sverige. Kanske kan det bli något besök hos yngste brodern Asko i Göteborg.

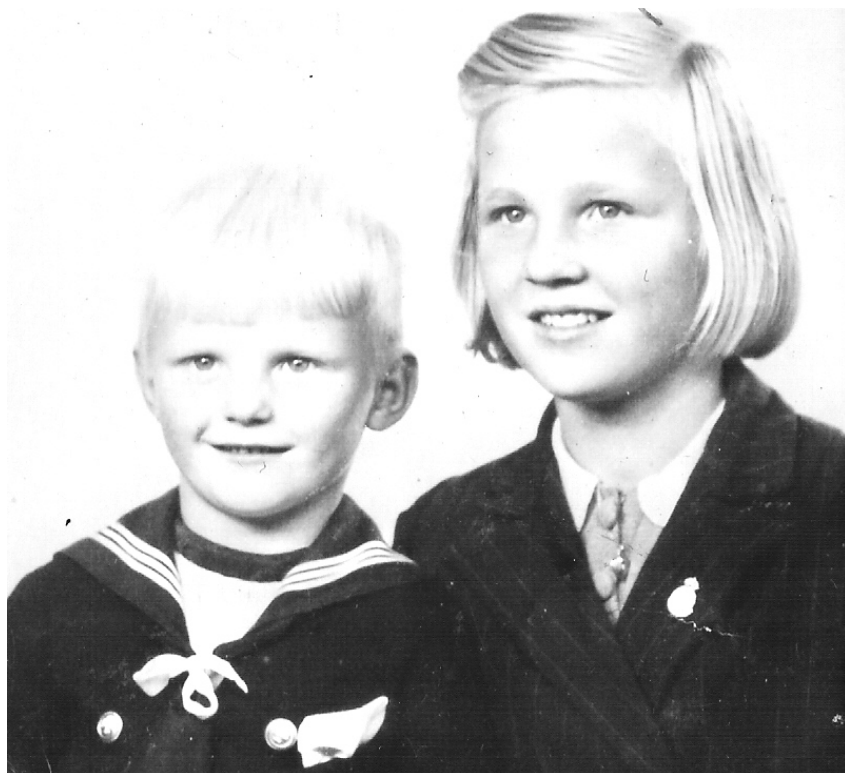
Kai Rosnell

Hemsidor

Riksförbundets hemsida har adressen www.krigsbarn.se – där finns även länkar till andra webbplatser.

Centralförbundet i Finland har en proffsig och välskött hemsida med adressen www.sotalapset.fi som är väl värd att besöka, bl a med engagerad debatt.

Där finns även sidor på svenska.

Anneli Salkola på prästgården i Laholm med lillebror Asko i tidstypisk sjömanskostym.

Raimo trivdes inte länge i Åbo

Raimo Aro kom som femåring till Orust 1943, året efter kom lillebror **Jarkko**, lite över ett år gammal. Raimo hamnade hos familjen Martinsson som hade ett litet jordbruk. Han gick första klassen i Svanesund och återvände till Åbo 1947.

– Min mor var här ett par veckor sommaren 1946. Då kom vi överens om att jag skulle stanna ett år till, berättar Raimo.

I Åbo fick Raimo gå i svenskspråkig skola.

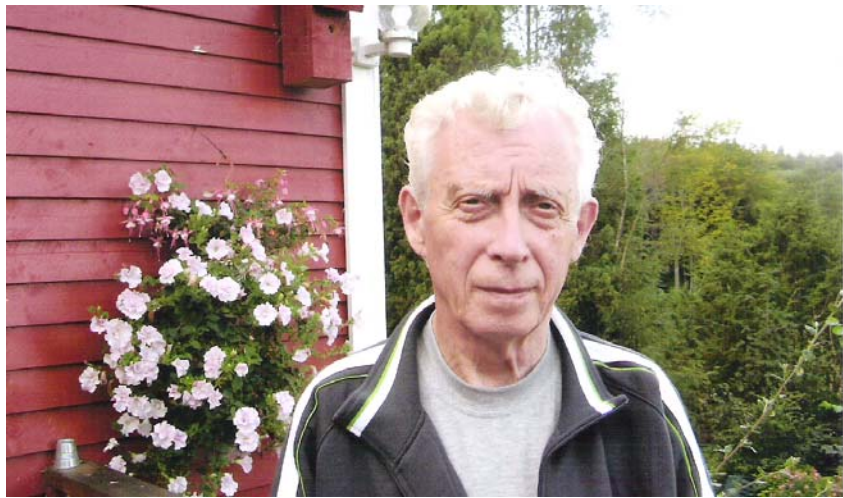
– Jag har inte gått en enda termin i finsk skola. Finskan lärde jag mej av kompisarna på gatan.

Han kallar sig en ”Kakolamäen kakara” – en unge från Kakolabacken. Kakola var det beryktade fängelset, ganska centralt beläget, numera museum.

Han kom tillbaka till Svanesund 1950 för de sista åren i skolan där.

– 1953 var jag hemma i Åbo igen, jobbade fyra-fem år och gjorde lumpen. Sen var det dåligt med jobb så jag tänkte att jag sticker till Sverige och arbetar några år.

På den resan blev han kvar i Sverige, fick jobb i Göteborg på tryckeri och senare som lastbilschaufför i många år fram till pensionen 2003.

– Jag förstår inte varför, men jag trivdes inte längre hemma i Åbo, säger Raimo Aro.

– Jag fick för mig att jag skulle flytta tillbaka till Finland. Jag hade tur och fick en tvårummare i Åbo. Jag har ju två bröder där plus gamla kompisar från ungdomsåren. Men det blev inte som jag tänkt mig, jag trivdes inte, helt enkelt.

Raimo vet inte riktigt varför det blev som det blev. Han har ju besökt Åbo varje år så länge han kan minnas, det är hans hemstad, där brukar han trivas ”på sin mammas gata”.

Efter tre månader återvände han till Sverige. Det var 2004.

Raimo hade tänkt sälja sin sommarstuga på Orust och lämna Fjärås där han var sammanboende med **Ann-Marie**.

– Det är hennes hus, vi bara bor ihop. Jag klipper gräset, säger Raimo.

Han tillbringar numera mycket tid i sommarstugan på Orust. Och trivs med tillvaron.

– Vi är några gubbar som går på gym tillsammans i Kungsbacka. Och jag tittar mycket på fotboll, säger Raimo.

Kai Rosnell

”Hemlängtan förstärktes i Sverige!”

– Längtan efter föräldrarna blev förstärkt med tiden i Sverige för de finska krigsbarnen.

Så ungefär uttryckte sig **Pentti Andersson** i en TV-intervju på försommaren. Då hade han just blivit klar med första rapporten om sin undersökning av de finska krigsbarnen.

Det låter överraskande. Vi har ju fått ”veta” att många krigsbarn helt glömde bort sina finska föräldrar, ja, många visste inte ens om att de hade haft ett hem i Finland.

Hur hänger det ihop?

– I min enkät har personerna fått berätta om sina egna minnen av barnomens uppfostran. Med grund i Bowlbys anknytningsteori visar undersökningen att krigsbarnen upplevt känslomässiga förluster av sina föräldraobjekt, de har upplevt sina nya föräldrar i Sverige som mindre emotionellt

varma och tillgivna, jämfört med de primära föräldrarna, förklarar Pentti.

– Kontrollgruppen finska barn som blev kvar i Finland under krigsåren 1939 – 1945 och som kommer från samma kulturella miljö har inte upplevt en sådan känslomässig förlust.

Pentti Andersson konstaterar att upplevelsorna av ersättningsföräldrarna kärlek och värme inte ligger på samma nivå som de biologiska föräldrarna när det gäller faktor kärlek och emotionell värme.

– Men denna process har skett på ett omedvetet plan och därför har det inte diskuterats tidigare. Men nu börjar minnena komma fram efter alla traumatiska upplevelser.

John Bowlbys anknytningsteori är allmänt erkänd och respekterad, ett etablerat instrument när det gäller utvecklingspsykologi.

De nära känslomässiga relationerna i tidig barndom har stor betydelse för barnets utveckling. Pentti Anderssons undersökning stöder uppfattningen att anknytningen till den huvudsakliga anknytningspersonen i Finland (d v s de biologiska föräldrarna) inte försvagats utan snarare förstärkts pga otillgänglighet/bortstötande, oförutsägbarhet/nyckfullhet samt ett förhållningssätt hos de nya anknytningspersonerna som väckt rädsla.

Med andra ord: för många barn försvann den ursprungliga tryggheten med separationen från de egna föräldrarna i Finland och ersattes med en otrygg anknytning.

Det är svåra saker. Pentti lägger fram fler resultat av sin forskning för den stora krigsbarnskonferensen i Reading, England, i början av september.

Kai Rosnell

Stella fick nya pusselbitar till sin mors tragiska öde

Stella Jussila har fått se alla de brev som hennes mor skickade från Kotka till fosterfamiljen i Örebro. Det var Karin Jarl Nydén (t v) som fann breven i familjearkivet

Foto: Kai Rosnell

Stella Jussila har i hela sitt liv sökt efter uppgifter om sin mor **Helena Härmäläinen**, född i Kotka 1928.

Hon vet att Helena skickades som krigsbarn till Sverige, troligen 1941 eller 1942, och var här cirka ett år.

Helena hade då redan gått ut skolan i Finland, och när hon återvände till sin mor **Anna** och bror **Martti** började hon arbeta, först som hembitråde, senare med annat.

Aldrig i balans

– Hon kom aldrig i balans med sitt liv efter krigsbarnstiden, berättar Stella. Hon födde tre flickor med olika fäder och lämnade dem till sin mor att sköta, och så försvann hon långa tider, arbetade på ett telefonbolag i Stockholm ett tag, och blev alkoholiserad, framför allt efter skilsmässan från sin man. Ibland skickade hon ett paket från Sverige, ibland kom hon och hälsade på några dagar.

Helena dog redan 1976, bara 48 år gammal.

Stella har försökt hitta uppgifter om sin mor överallt där man kan tänka sig hitta något. Sjukhusjournaler t ex. Men hemlighetsmakeriet i Finland känner inga gränser.

Hemligheter

Hon har inte ens fått se journalerna från sin egen födelse, trots att hon där innehar en huvudroll.

– Jag har bara fått berättat att jag kom med benen före, säger hon.

Finska Riksarkivet i Helsingfors har inga uppgifter om Helenas krigsbarnstid i Sverige. Men på Riksarkivet i Stockholm har jag hittat hennes registerkort med uppgift att hon kom till **Sven Ljunggren**, Hovsta prästgård utanför Örebro, 28 mars 1942. Men till Sverige kom hon redan 27 februari samma år, enligt kortet.

Vi har lyckats komma i kontakt med Sven Ljunggrens barn för att höra vad de hade för minnen av Helena.

Dottern **Karin Jarl Nydén** är född 1947, alltså fem år efter Helenas vistelse i Hovsta, och har följaktligen inga egna minnen av den finska flickan.

Privat arkiv

Men hon har hittat en bunt brev som Helena skrev från Finland efter hemkomsten. De finns i det privata arkivet efter familjen Ljunggren på Örebro Stadsarkiv.

– Helena kom till vår familj under en mycket svår tid, poängterar Karin. Äldsta flickan **Kristina** föddes 1941, men det visade sig att hon bar på en allvarlig sjukdom, epilepsi, med flera svåra anfall dagligen. Mamma **Margit** reste runt och konsulterade olika läkare runt om i Sverige men det fanns ingen

forts på nästa sida →

Nu har hon mer att berätta för sina egna barn

forts från föreg sida

bot. Hon hade dåligt samvete senare att hon under den tiden inte kunde ge den finska flickan så mycket kärlek som hon skulle vilja och som Helena behövde.

En bok om storasyster

– I samband med att Kristina överlämnades till ett sjukhem blev Helena omplacerad. Kristina dog 1952, elva år gammal. Jag fick aldrig se henne, säger Karin.

Men äldsta systemen Kristina lever i högsta grad i Karins medvetande. Hon har just skrivit en bok om henne – som om hon hade levat, och hurudant hennes liv kunde ha blivit.

Karin fann breven när hon gjorde research för sin bok. Hon visste inte att hennes mor hade sparat dem.

Fel i registerkorten

Stella Jussila ville hemskt gärna se de där breven från hennes mor, så hon tog flyget från Helsingfors, och vi tre besökte gemensamt Örebro Stadsarkiv.

Breven kastar nytt ljus över Helenas öde. Det visar sig att hon sannolikt kommit till Ljunggrens redan 1941 och återvänt, för den 3 mars 1942 skriver hon från Kotka och frågar hur lilla Kristina mår. Hon blev hennes lilla älskling, och breven visar att hon var mycket fäst vid "Lillan" som hon fått vara med och sköta.

Av breven framgår också att hon återvände till Kotka i december 1942, efter en veckolång resa med tåg över Haparanda.

Innan dess har hon vistats någon tid på Barnkolonin Sjöarp. Den låg i Vetlanda och drevs av Filadelfiarörelsen.

– Det är en märklig känsla att se och besöka huset där min mor tillbringade nästan ett år som krigsbarn, säger Stella Jussila. Den gamla prästgården är numera en fritidsgård.

Det finns inget hemresedatum för Helena på registerkortet, så det är möjligt att Sjöarp inte sorterade under Hjälpkommittén för Finlands barn.

För gammal som krigsbarn

I breven ber hon enträget om möjlighet att komma tillbaka till Ljunggrens där hon trivdes så bra, men hon var för gammal för att få åka som krigsbarn. Uppenbart söker hon trygghet.

Man kan naturligtvis spekulera i om hon hade räddats till ett "normalt" liv om hon fått återvända till Ljunggrens. De var absolutister, nykterhetsivrare.

Söker sin far

För Stella Jussila är breven mycket värdefulla som en pusselbit som kan förklara moderns öde.

Ett annat trauma för Stella är att hon inte vet vem som är hennes far. Helena vägrade berätta.

– Hon skrek att jag inte hade någon rätt att fråga efter min far, berättar Stella. Kanske hon inte visste säkert själv...

Men visst har Stella rätt att fråga, och rätt att få veta. Men hur ska man hitta svaret nu, 57 år efter sin födelse?

– Visst avundades jag mina kamrater som hade både far och mor, men jag blev aldrig mobbad för att jag inte hade det, säger Stella, som arbetar på Nationaloperan i Helsingfors.

Systemen adopterades bort

Stellas yngre syster lämnades till adoption, men Stella hann leta rätt på henne i tid för att hon skulle hinna träffa sin mor när hon låg på sitt yttersta.

Karin Jarl Nydén förlorade sin äldsta dotter förra året, och yngsta dottern är svårt handikappad. Så hon har också ett öde att bära.

Inte undra på att Karin och Stella kände en sorts själsfrändskap när de träffades för första gången.

Stella fick också vid besöket i Örebro tillfälle att titta in i den gamla prästgården där hennes mor en gång bott. Och besöka graven där Helenas älskade "Lillan" är begravd, liksom fosterföräldrarna.

Det blev en omtumlande och minnesvärd dag för Stella.

Kai Rosnell

– Här ligger min mors lilla älskling "Lillan" begravd, liksom hennes kära fosterföräldrar.

Kirsti kämpar för fred och jämlikhet

Bland kandidaterna till Europa-parlamentet vid valet i juni fanns **Kirsti Kolthoff**. Hon stod som andranamn efter **Gudrun Schyman** och kandiderade för Feministiskt initiativ.

Det visade sig att Kirsti är krigsbarn från Finland, född i Åbo i juni 1942.

Kirsti blev inte parlamentariker i Bryssel, 2,2 procent i valet när det krävdes över 4 proc.

– Men Gudrun Schyman fick 42 000 personröster, det var inte så dåligt, säger Kirsti.

Tidigt facklig

Hon är inte särskilt ledsen för att hon inte blev vald. Hon har fullt upp ändå.

Hon engagerade sig fackligt mycket tidigt, 1965, när hon arbetade på bank i Göteborg.

– Det visade sig att lönerna var orättvisa mellan män och kvinnor, de hade inte samma möjligheter. Så jag försökte göra något åt det.

Som 27-åring blev hon ordförande för bankens fackklubb i Göteborg, en sensation på den tiden. 1983 engagerade hon sig i fredsrörelsen, blev ekonomisk konsult för IKFF (Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet), senare ledamot och kassör i styrelsen även i den svenska sektionen.

Leder IKFF

I två perioder har hon varit ordförande för European Women's Lobby vilket medfört resor över hela världen, särskilt i Europa.

I år valdes hon till ordförande för IKFF i Sverige.

Organisationen bildades 1919 och firar 90-årsjubileum i höst (den internationella delen har ytterligare fyra år på nacken).

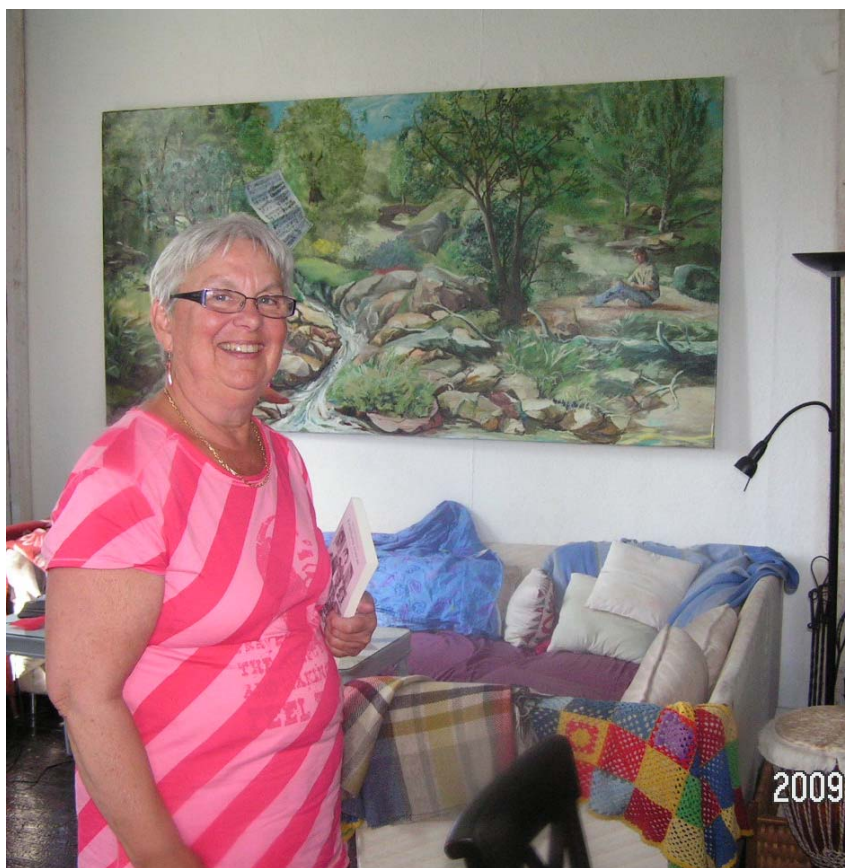
IKFF var engagerat i ansträngningarna att ta emot 500 spanska krigsbarn till Sverige under inbördeskriget 1937. Barnen var på väg, allt var ordnat med förläggning för dem i Stockholm, men barnen blev kvar i Frankrike och aktionen rann ut i sanden.

Adopterad

Och nu står ett finskt krigsbarn i spetsen för organisationen.

– Har du på något sätt påverkats av att vara krigsbarn? Vad har det betytt för dig?

– Ingenting, direkt. Jag kom till Ystad, var inte ens två år gammal då,

Vardagsrummet i Kirsti Kolthoffs hus är en gammal skolsal med gott om utrymme. Ett av sonen Simons konstverk pryder en av väggarna. Foto: Kai Rosnell

och jag har vuxit upp och gått i skola där. Jag blev adopterad och har alltid vetat att jag hade två mammor, och det kändes spännande. Mitt förnamn är ju finskt, men jag har aldrig blivit mobbad för det eller haft obehag av det, berättar Kirsti.

Efter studenten (på latinlinjen) åkte Kirsti till London och arbetade som au pair ett halvår och lärde sig engelska ordentligt. Efter bankjobb i Malmö flyttade hon till Göteborg där hon träffade och gifte sig med en trevlig chalmerist som också visade sig vara finskt krigsbarn, adopterad i Värmland.

Kontakt med mor

Kirstis biologiska mor **Maire** var ogift men gifte sig senare och flyttade till Sverige.

– Jag hade bra kontakt med henne de senaste åren, ända tills hon dog tidigare i år. Men hon berättade aldrig vem som var min far. Hon visade en del foton av vänner hon umgicks med på den tiden och försäkrade att jag är "ett kärleksbarn".

Det är det närmaste Kirsti kommit sin biologiske far.

Egentligen har Kirsti varit partipolitiskt obunden. Men hon arbetar för att fler kvinnor ska engagera sig i EU.

– Just nu diskuteras EU:s säkerhetspolitik mycket, framför allt solidaritetsklausulen, hur den ska tolkas. Jag anser att det ska krävas FN-mandat innan man kan gå in och hjälpa ett medlemsland som angrips.

Mot kvinnovåld

– Jag anser att EU måste ta upp frågan om våld mot kvinnor, och familjeförsäkringen bör upp på EU-nivå.

Kirsti bor numera i en f d skola i Botarsby i Österbybruk (nära Forsmark) som hon och yngste sonen **Simon**, konstnär, renoverar. Det ska bli ett galleri där han kan ställa ut sina verk.

Ett lugnt och fint ställe att koppla av på, mellan alla resor.

Kai Rosnell

Fotnot: Det finns minst 37 sidor på Google om Kirsti Kolthoff.

Ebba skötte krigsbarnen i Danmark

– Så här efteråt förstår man ju vilket trauma det måste ha varit för barnen. Det tänkte vi inte på då.

Ebba Järvi i Mehedeby, Tierp, tänker tillbaka på sin första utlandsresa. Hon är fyllda 89 år men har ett utmärkt minne.

Våren 1942 ledsagade hon tillsammans med två andra unga flickor 25 barn från Uleåborg till Helsingör i Danmark.

– Resan gick med tåg genom hela Sverige. Och barnen grät hela tiden.

Det var köpman **Palle Daell** (ägare till ett varuhus i Köpenhamn) som inbjöd 25 finska barn att vistas ett halvår i en slottsliknande byggnad som han hyrt i Helsingör för ändamålet.

En Finlandsvän

Daell hade rest till Uleåborg för att hälsa på några danska frivilligsoldater och såg behovet av en insats för barnen.

– Han bekostade resa och uppehälle för barnen, och för oss tre flickor också, berättar Ebba. Han var en verklig Finlandsvän.

Då hette hon **Nylander**, kamraterna var **Gurli Swanljung** och **Karin Hägglund**.

Behöll språket

Gurli har skrivit om vistelsen på "Nøjsomhed" i boken "Finnebørn – et stykke Danmarkshistorie".

Är det någon av dessa i Ebbas grupp som känner igen sig? Ta gärna kontakt med Ebba. Det skulle hon uppskatta.

Ebba Järvi minns med glädje sin tid i Danmark och året med de finska krigsbarnen i Strömsbergsbruk

Foto: Kai Rosnell

Barnen fick det bra i Danmark och gick upp i vikt precis som det var tänkt. De blev ett uppmärksammat inslag i stadsbilden när de marscherade på led till badhuset – de sanitära förhållandena var inte de bästa i huset. Danskarna försåg dem med allehanda godsaker.

Barnen lärde sig inte mycket danska. Men de trodde att det var tillåtet att svära i Danmark. Föreståndarinnan **Nico Pedersen** använde ofta ordet "saat'n", men det skulle uppfattas som "sådant", "på så sätt".

Barnen kom hem till Uleåborg efter ett halvår, i oktober 1942. Ingen hade glömt sitt språk, tvärtom, de hade förkovrat sig i finska. Samtidigt kom flera hundra barn hem från sin vistelse i Sverige. Många av dem hade glömt sin finska helt, skrev en lokaltidning vid ankomsten.

Hur gick det för Beate?

Den här aktionen fungerade alltså som den skulle och medförde troligen inga större långsiktiga problem.

Barnen har haft "återträffar" senare som Gurli Swanljung arrangerat. Ebba håller fortfarande kontakt med Gurli i Uleåborg.

Ebba Järvi minns en judisk flicka, **Beate Grabowsky**, som kom till förläggningen som extra-hjälp.

– Då begrep vi inte varför hon aldrig gick utanför huset. Hon gömde sig där, för tyskarna var efter dem. Undrar hur det gick för henne, jag är rädd att de tog henne ändå.

Efter hemkomsten ville Ebba utbilda sig till förskollärare och kom in på skolan tack vare sin halvårslånga praktik i Danmark.

– När jag utexaminerades vid julen 1944 fanns det inga jobb i Finland för de flesta barnen fanns ju i Sverige. Så vi rekommenderades att söka oss till barnhem här, berättar Ebba Järvi.

Hon hamnade så småningom på Finlandshemmet i Strömsbergsbruk i Tierp där hon praktiserat sommaren innan.

– Det var sju pojkar i varje rum, totalt 49, vi hade hand om sju pojkar var. Vi skötte deras kläder, korrespondens, allt. Men finska lärare såg till att de skolpliktiga pojkarna fick sin undervisning.

Stannade i Tierp

Ebba blev kvar i Tierp. Cykelhandlaren **Holger Hedbom** friade och de gifte sig i Finland. De fick tre barn.

Efter makens död 1960 har Ebba arbetat som läkarsekreterare och tolk i Tierp. Hon gifte sig med en finsk man men blev änka på nytt för många år sedan.

Hon bor kvar i sitt hus och är fortfarande aktiv i pensionärsföreningen, som sekreterare. Och det har hänt att hon fått besök av någon av sina tidigare skyddslingar från Finlandshemmet som lyckats spåra henne.

– De är välkomna!

Kai Rosnell

Har förlaget inget ansvar?

Kaarina Saine skickades som krigsbarn till Sverige i februari 1942, fyra och ett halvt år gammal. Hon minns hur hennes mor, som redan sänt tre barn till Danmark, följer henne till flygplatsen. Hon kan beskriva flygresan med gråtande barn, och hon minns att hon kom till dr Söderlings barnsjukhus i Borås där hon vistades ett halvår.

Då kom ett svenskt par och hämtade henne. Hon fick ett hem, blev svensk och glömde totalt sin bakgrund.

Efter fyra år skickas Kaarina tillbaka till Finland. Då har hon inga minnen kvar från sina första fem år, hon känner inte igen sin mor eller sina syskon. Det blir en svår omställning.

Kaarina Saines historia är väl värd att berättas. Hon har gjort det själv, i boken *"Inget krig utan krigsbarn"*.

"Min tanke är att detta skall bli som ett minne till mina efterlevande, som inte

känner min barndom", skriver hon.

Hon beskriver sina svårigheter med ett enkelt språk, och det är en rörande historia.

Men hon nöjer sig inte med att skriva om krigsbarnstiden. Hon berättar hela sitt livs historia, med många familjära detaljer. De kan förstås vara intressanta för hennes släktingar och vänner, men för en utomstående läsare känns det lite märkligt att hon utlämnar hela sitt liv till omvärldens beskådande. Men det är modigt.

Boken har getts ut på Books on Demand, ett förlag som trycker de böcker man får beställning på, precis efter manus. Förlaget tar inget ansvar för innehållet eller utformningen.

I det här fallet blir resultatet katastrofalt. Boken är minst sagt svårläst på grund av alla språkfel, korrekturfel, särskrivningar och andra konstigheter.

Inget krig utan krigsbarn

Kaarina Saine

Kaarina Saine: *Inget krig utan krigsbarn*. Books on Demand, 2008.

Förlaget borde rimligen ha returnerat manuset med uppmaningen att låta någon kunnig person granska och korrigera det före publicering.

Kai Rosnell

Fantastisk Kalevala

Hanna Kulle och Carl Magnus Hedefalk medverkar i Kalevala-föreställningen.

Västanå teaters version av Finlands nationalepos *Kalevala* i Rottnerosparken i Sunne har fått mycket beröm. Recensionerna har varit närmast övervallande.

Med rätta. Det var en fantastisk föreställning med häftiga fiffiga scenlösningar.

Teaterchefen **Leif Stinnerbom** har plockat ihop delar av verket till en en-

het med sammanhang. Musiken (av **Magnus Stinnerbom**) passar väl in även om den ibland dränker replikerna.

Det märks att man haft hjälp av goda rådgivare: de finska namnen och orden är rätt uttalade.

För några år sedan gav Stockholms Stadsteater sin version av *Kalevala*. Jag tycker att Västanå-teaterns föreställning är många gånger bättre.

Kai Rosnell

Storslaget i TV

Märkesårsgalan i TV1 lördagen den 29 aug var ett storslaget underhållningsprogram.

Finska och svenska artister framförde sånger och musik av storheter som **Jean Sibelius**, **Hugo Alfvén**, **Fredrik Pacius**, **Viljo Vesterinen** m.fl. samt av ett krigsbarn. Rock- och operasångerskan **Tarja Turunen** sjöng **Lasse Mårtensons** signaturmelodi till finlands-svenska TV-serien *"Stormskärs Maja"* från 1976.

Lasse Mårtenson vistades under några månader 1942 som krigsbarn på ett tillfälligt barnhem på Helgerums slott i Västervik tillsammans med 14 andra musikerbarn.

Han blev under 60-talet välkänd som mångsidig artist och underhållare i Sverige, och var en tid gift med **Siv Malmqvist**. Lasse är fortfarande aktiv tonsättare.

"Den bästa av mödrar"

följde direkt efter Märkesårsgalan. Det är en film som tål att ses flera gånger. Den visades nu på utmärkt tv tid på lördagskvällen.

Får fortfarande en tår i ögonvrån trots att jag såg filmen för fjärde gången. Observerade nu fler detaljer i **Hjalmars (Mikael Nyqvist)** nästan kamratliga relation till **Eero**.

Tapani Rossi

Marjatta har äntligen fått sitt medborgarskap i sitt rätta namn

Minns du **Marjatta Vaskelainen**? Hon fick tillbaka sitt finska medborgarskap, men under fel namn. Det var ju åratals sedan hon skildes från maken **Åberg**, och åratals sedan hon återtog sitt ursprungliga namn.

Det tog myndigheterna i Finland ingen hänsyn till, för i deras papper hette hon Åberg.

”Det går inte att ändra”, fick Marjatta till svar när hon ville ha rättelse.

Nu har myndigheterna i Finland i alla fall gett med sig. Så i befolkningsregistret i Finland heter hon numera Vaskelainen, och är finsk medborgare.

Nu återstår bara att hon får ett nytt bevis på det hem i brevlådan.

Magistraten skyllde på Migrationsverket. Migrationsverket skyllde på Magistraten.

Fallet visar att det lönar sig att kämpa för sin rätt.

K.R.

Exklusiv Karelenresa

Pelle Mohlin planerar en resa till Karelen nästa år, 14-24 juni närmare bestämt.

Han har med sitt företag **PELLE MOHLIN TRAVEL AB** arrangerat mängder av resor runtom i världen, främst med militärhistoriskt intresse.

– Denna resa anpassas till de speciella önskemål som krigsbarn i Sverige och Finland framfört, säger Pelle Mohlin. Vi besöker de flesta intressanta historiska platserna och stannar till på ställen som kan vara aktuella som gamla hemorter för deltagarna.

Resan kommer att belysa den kareliska historien: den äldsta tiden, medeltiden, den ”svenska” tiden, storfurstendömet men framför allt 1900-talets omvälvande historia.

Föredrag och genomgångar åtföljs av översiktliga PM med skisser och illustrationer. Guidning och genomgångar sker på svenska och finska, rysktalande tolk medföljer.

– Vi tror att även *barn och barnbarn* kan ha stor glädje och behållning av denna resa. Men man bör inte vara yngre än 14 år för att kunna följa med och förstå, poängterar Pelle Mohlin.

De historiska resorna brukar bli fulltecknade, trots det relativt höga priset.

Preliminärt kostar denna resa 17 900 kr från Stockholm (i dubbelrum), från Helsingfors 1 710 Euro. Visumkostnad tillkommer, max 650 kr.

Detaljerat program översänds på begäran och finns på www.mohlintravel.se

Kontaktpersoner:

I Sverige: **Kai Rosnell**, se redaktionsrutan sid 2.

I Finland: **Brita Stenius Aarniala**, Norrsvängen 6 B 37, FI-00200 Helsingfors. +358-40-5136066. E-post: baarnial@welho.com

Preliminärt program:

Dag 1: Avresa från Stockholm med Viking Line.

Dag 2: Finska deltagare ansluter. Buss Helsingfors–Viborg, rundtur där. Tienhaara. Inkvartering och middag.

Dag 3: Rundtur på Karelska näset, besök i bl a Summa, Raivola, Systerbäck, Terijoki, Kuuterselkä, Tali, Ihantala, Portinhoikka, och åter till Viborg.

Dag 4: Österut till Äyräpää, Kuusa, Kiviniemi, Taipale. Övernattning vid Pyhäjärvi.

Dag 5: Konevitsa kloster i Ladoga, Kexholm, Lahdenpohja och Sordavala.

Dag 6: Längs Ladogas kust till Lemmetti, via Loimola, Kollaa, Hyrsylä till Petrosavodsk/Petroskoi/Äänislinna. Rundtur. Två nätter.

Dag 7: två alternativ: båt till friluftsmuseet Kichi, eller buss till Karhumäki och Vitahavskanalen.

Dag 8: Mot Ladoga och Pitkäranta, den gamla gränsen vid Salmi, vidare till Olonets/Aunus.

Dag 9: Till Svir och Jandebe, vidare till Gamla Ladoga, den äldsta ”svenska” staden efter vikingaleden. Därefter till S:t Petersburg.

Dag 10: Tidig rundtur i staden, besök på Peter Paulfästningen och Eremitaget. Balett (tillägg).

Dag 11: Flyg från S:t Petersburg till Stockholm resp tåg till Helsingfors.

Möjlighet att stanna ytterligare ett par dagar i S:t Petersburg mot tillägg.

Är du intresserad att följa med? Ta kontakt!

Direktadressen är

PELLE MOHLIN TRAVEL AB, Sundbyvägen 37, 645 51 Strängnäs. Tel 070-6719611.

E-post:

pelle.mohlin@mohlintravel.se

Nu har **Garry-Britt Forsman** fått återse gården och huset där hon vistades som krigsbarn 1942-43. **Lisbeth Rasmussen** mindes sin krigsbarnssyster och fick hjälp att spåra henne. Hon och hennes bror **Tord** bjöd hem Garry till Backagården 10 km från Nora, en välvårdad bergsmansgård.

Garry gick runt och återupplevde något av sin barndom, besökte bäcken där hon lärde sig simma och där hon fångade kräftor.

Till eftermiddagskaffet hade man bjudit in några av Garrys gamla skolkamrater och då togs detta foto (Garry längst till höger).

Facebook för fullvuxna (krigsbarn?)

För knappt två år sen inbjöds jag av två av mina barn till Facebook som de flera gånger talat om. Och som jag undrat över. Vad skulle jag göra där – det var väl bara för ungdomar?

Så upptäckte jag några namn på personer i den svenska släkt jag nyligen börjat forska i. Kanske man skulle skapa en släktgrupp? Idag har ca 160 medlemmar i den släkten, bosatta i många länder, fått kontakt med varandra. Några har träffats som småkusiner för decennier sen. Andra har upptäckt att de är släkt med grannen eller golfvännen. Foton av gemensam farfarsfar eller mormorsmor som barn dyker upp ur gömmorna – ingen visste att de fanns.

Efter nästan 40 år i skolans värld har jag gott om tid att undra över vart alla elever tagit vägen. Nu har jag funnit en del av de många hundra vitmössor jag tagit farväl av. På Facebook finns de. Jag får facit över deras liv så här långt.

Helt nätverk

Nu börjar jag med viss möda leta i mitt första hemland, kämpar med lexikon. Jo, jag finner delar av min finska släkt - syskonbarn, kusiner, kusinbarnbarn! Vi börjar brevväxla, byta foton. Det är fantastiskt roligt.

Men så här roligt skulle väl också andra seniorer kunna ha? Jag skapar en grupp för krigsbarn och deras anhöriga, tänker jag, och gör så. Nu är den där: **Finska krigsbarn/Sotalapset/Finnebarn** heter den.

Där finns nu länkar till våra föreningar och annat av intresse. Där är plats för mera information, för kontakt, frågor och diskussion.

Facebook är ju farligt? Man kan ju få virus i datorn, eller hur? säger jämnåriga vänner som glatt skickar mig konstiga kedjebrev med dansande änglar och skuttande nallebjörnar. Dem öppnar aldrig jag.

Och alla kan ju se allt jag skriver eller hur?

Ja, det finns gott om invändningar. Det är helt rätt att vara skeptisk, misstänksam och försiktig, tycker jag. Lika lite som man bör diskutera sitt privatliv i mobilen på bussen, ska man skriva öppet om det på Facebook. Man bör också tänka sig för när man lägger in foton och filmer. Det gör inte alla.

Hur gör man en FB-sida?

1. Du kan registrera dig på www.facebook.com med namn och e-postadress samt lösenord, som är svårt för andra att räkna ut, lätt för dig själv att minnas!

2. Basinformation: Man kan fylla i kön, födelsedag, hemort, familjemedlemmar, relationsstatus, intressen, politisk och religiös åsikt. Eller låta bli som jag har gjort.

3. Personlig information: Här kan man skriva aktiviteter, intressen, favoritmusik, filmer osv. Eller låta bli.

4. Kontaktinformation: Man kan skriva e-adress, postadress, telefon. Eller låta bli. Jag har inte fyllt i något av detta.

5. Utbildning, arbete: Jag har angett vilka skolor jag gått i och var jag arbetat. Det är roligt om jag får kontakt med någon gammal klasskamrat eller elev. Men inte heller detta är nödvändigt.

Råd: Skriv så lite som möjligt från början. Man kan senare ändra eller fylla i nya uppgifter.

Se till att inte utomstående kommer åt din FB-sida. Söker du tex på mitt namn kan du bara se vilka som är mina FB-vänner och skicka ett meddelande. Det besvarar jag förstås gärna!

När du skriver till någon via FB kan den personen under en begränsad tid se din sida. Jag skriver ibland till någon utan att säkert veta att det är den vän eller släkting jag söker. Det är ett skäl till att jag inte vill ha så mycket kontaktinformation på min sida.

Hur får man FB-vänner?

1. Man kan bli inbjuden av en FB-medlem, acceptera eller låta bli. Sådan inbjudan kallas med FB-språk för att *adda*.

2. Man kan själv *adda* någon som finns på FB redan. Först bör man haft kontakt med den personen, tycker jag.

3. Man kan skicka inbjudan till vänner som inte ännu är FB-medlemmar, om man har deras e-postadress.

Råd: Acceptera inte väninbjudan från någon helt okänd. Ibland får man förslag på FB-vänner. Det kan vara bekanta, men är ibland vännernas helt okända vänner.

Hur kommunicerar man?

1. Meddelande. På FB-språk *messar* man, skickar ett *mess*. Det kan man göra

till de flesta på FB. Jag har dock sett att några är så "hemliga" att detta inte är möjligt. Lite förargligt när man som jag vill kolla om en viss person är en släkting eller gammal bekant. Ett meddelande är lika privat som vanlig e-post.

2. Wall. Väggen. Det man skriver där kan ses av alla FB-vänner, och det bör man verkligen tänka på.

3. Chat. På datorskärmen kan man i nedre högra hörnet se vilka som råkar vara inne på FB samtidigt som man själv. Då kan man *chatta*=småprata med någon av dem om det roar en. Man skriver en mening eller två, trycker på *Enter* och väntar på svar.

Hur hittar man personer och grupper man vill ha kontakt med?

I övre högra hörnet finns en sökruta. Där skriver man in namn eller lämpliga sökord. Prova **Finska krigsbarn**. Eller **Sotalapset**. Eller **Finnebarn!**

Hur blir man medlem i en grupp?

En öppen grupp ansluter man sig till själv. En sluten grupp måste man (med en lika enkel knapptryckning) begära att få vara med i.

Det finns ännu mycket att berätta och förklara om Facebookvärlden – det här är tänkt att vara en introduktion. Men Jag hoppas att du nu vet tillräckligt mycket om den världen för att våga ge dig in i den. Den är inte farlig – bara man är varlig!

Säde Ikonen
Nacka

Högtidstalare: Tapani Rossi!

Hedersuppdraget att hålla högtidstalet vid Finlands självständighetsfirande 6 dec i Lund har gått till **Tapani Rossi**.

Firandet äger rum i Katedralskolans matsal i Lund kl 16. Föreningen Norden och Finska föreningen i Lund arrangerar.

Tapani är flitigt anlitad i höst som föredragshållare, ämnet är varje gång Finland och krigsbarnsverksamheten i delvis olika versioner.

Söndag 13 sept på Kulturhuset Vita skolan i Östra Broby, måndag 12 oktober i Forsamlingshemmet Trollebergsvägen 43 i Lund, och torsdag 15 oktober talar han på Kulturhuset Anders hemma i Höör kl 18.30.

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad.

Kolla med Jouko 070-209 56 53.

Gästrikegruppen fortsätter att träffas som vanligt. Mötesdagarna för hösten är: 8 september, 13 oktober, 10 november och 8 december.

Återvändarträff lördag 19 sept i Hofors, hela dagen.

Göteborg

Surströmmingskalas i Trollhättan, måndag 14 sept kl 15. Ring Eero Ahlbäck för anmälan och info, tel 0520-444837.

Medlemsmöte onsd 16 sept kl 15, Brf Alberts föreningslokal, Ö. Skansgatan 8, Göteborg. Eva Runhammar om "Kriser och krascher i ekonomin".

Dagsutflykt med buss till Köpenhamn fred 25 sept, träff med danska Finnebarn kl 12 i Churchillparken. Pris ca 300 kr. Kontakta Eero Ahlbäck, tel 0520-444837 senast 15 sept.

Medlemsmöte onsd 21 okt kl 15, Brf Alberts lokal. Besök av konsul Eira Parpei för att fira de medlemmar som sökt och återfått sitt finska medborgarskap. Alla medlemmar välkomna. Bindande anmälan senast 12 okt till Kielo Bengtsson, tel 031-3306665.

Julfest onsd 16 dec kl 15, Brf Alberts lokal. Anmäl senast 7 dec till Kielo Bengtsson, 031-3306665.

Medlemsmöte onsd 20 jan kl 15, samma lokal.

Mellansverige

Linköping: **konversationskurs** i finska i Vuxenskolans regi varannan torsdag, ansvarig Pirjo Lindell, lärare Henry Paakkonen.

Riksmötet 2010

kommer att förläggas någonstans i Mellansverige, i maj månad.

Eftersom det planeras en Haparandaresa (fem år efter invigningen av statyn Ero) kan Riksmötet komma att förläggas till en enda dag.

Mer om detta i decembernumret av MN, samt på hemsidan.

Stockholm

Måndagsträffarna arrangeras i Nockebysalen, Alviks Medborgarhus, Gustavlundsvägen 168 A, 2 tr (förbi Tvärbanan, sedan till höger). Samling från kl 13, programstart kl 14.

Anmälan senast en vecka före resp träff till Soili Andersson, tel 08-822242, e-post soisin@live.se eller Anneli Lithovius, 08-6554393, eller Hillevi Näsström, 08-58017823.

Höstsamling 7 sept. **Olle Engström** berättar om sitt sjömansliv. Lotteri.

Bokpresentation 5 okt. **Eric Björklund** berättar om sin kommande bok Bataljon Sederholm.

Herrarna arrangerar 2 nov. Musikunderhållning.

Julfest 7 dec. Vi lyssnar till jazziga toner. 150 kr.

Sydsverige

Ålagille fredag 16 okt i Skillinge Scoutgård. Samling 13.30, medlemsmöte 14, Ålagillet börjar 15.

Ål, eller kycklingfilé, underhållning, lotteri.

Föreningen Norden, Hässleholm, anordnar tio sammankomster i Kulturhuset, med anknytning till Märkesåret 1809. Onsd 18 nov berättar Timo Haapanen om sina upplevelser som krigsbarn.

Decembermöte, datum och plats ännu ej fastställt.

Jorma Enochsson in memoriam

Jorma Enochsson, Höör, tidigare medlem i redaktionen för MedlemsNytt, har lämnat oss.

Han föddes i Helsingfors 25 november 1939, fem dagar före krigsutbrottet, som **Jorma Tauno Häkkinen**.

Han kom som krigsbarn till Sverige och vistades på sjukhus i Uppsala ett år innan han kom till en jordbrukarfamilj i Skåne. Han adopterades och tog namn efter adoptivfadern **Enoch**.

Efter extrajobb som korrekturläsare fick han arbete som journalist, bl a på Skånska Dagbladet där han blev riksdagsreporter. Det medförde resor bl a till Finland där han fick intervju storheter som statsministrarna **Ahti Karjalainen** och **Johannes Virolainen**.

Han fick god insikt i sambandet mellan makten, politiken och journalistiken.

Fotoalbum av våra bilder

– Jag kom på en idé när jag tittade på mina gamla bilder. En dåligt exponerad bild visar min syster och mig med vår uniformsklädde far just innan vi sändes till Sverige. Det måste i krigsbarnens privata fotoalbum finnas många sådana bilder som skildrar barnen vid tiden för barnförflyttningen, den miljö vi kom från och den miljö vi kom till. Dessa bilder måste samlas ihop!

Så säger **Ritva Winter**, Stockholm, som gick från tanke till handling. Bland Stockholmsföreningens medlemmar har hon lånat gamla svartvita foton och scannat dem till sin dator.

– Jag vill dokumentera barnförflyttningen, men även våra båda länder vid den tiden. Bilderna berättar ju och vi kan se de stora förändringar som skett. Min tanke är att sedan överlämna fotosamlingen till Riksarkivet, med en mapp för varje barn så man lätt hittar.

Frågan är vilken teknik det bör vara. CD-skivor och DVD riskerar att komma ur bruk när det dyker upp ännu modernare teknik. Så kanske vanliga bilder på fotopapper är det som varar längst?

– Jag koncentrerar mig på medlemmarna här i Stockholm, kanske inspirerar det andra lokalföreningar att göra en liknande insamling.

Hittills har hon fått ihop över 100 foton.

K. R.

Ett slutligt karriärsteg tog han när han blev bondeförbundaren **Gunnar Hedlunds** personlige politiske sekreterare. Jorma medverkade senare i en biografi över Hedlund.

Han skrev också om "nya Centern" och om Vietnam i ett par böcker och artiklar.

Jobbet tog slut med partiledarbytet. Jorma återvände till Skånska Dagbladet och bosatte sig med hustru **Rita** i Ängsbyn vid Bosjökloster. Där hade de ett gemensamt intresse i att skapa en blomstrande trädgård.

Jorma Enochsson var medlem i Sydsveriges Finska Krigsbarn och en tid även styrelseledamot. En besvärlig sjukdom bröt ner hans hälsa. Han avled 10 juni 2009.

Tapani Rossi

Nu har Ritva fått en helt ny släkt

Avs: **RFK**
c/o **Kai Rosnell**
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta

I förra numret av tidningen berättade vi den fantastiska sannsagan om hur **Ritva** fann sin far, som hon trodde hade dött under kriget. Vi berättade också om det första besöket hos pappan.

Därefter har det hänt en del. Ritva har plötsligt fått en hel släkt i Finland, Ritva som alltid känt sig ensam utan några släktingar alls.

Så här skriver Ritva själv (namnen fingerade):

” Efter mitt första besök hos min far 7 april fick jag ett brev från en kusin. Hon skrev att hon var brorsdotter till honom och att hon talar norska med inslag av svenska och att hon kan förmedla kontakten mellan far och dotter.

Det kändes otroligt bra.

Ja, han ville ju veta lite om mitt liv i Sverige och om min familj. Han var också intresserad att höra något om mamma.

Han undrade också över varför faderskapet kom fram så sent (men det visste han väl redan!).

Sen ringde jag upp min kusin **Saga** och vi pratade väldigt länge med varandra, och det kändes mycket bra.

Jag skrev snart därefter ett långt brev till min pappa som kusin Saga omgående översatte och läste upp för honom.

Brev nummer två kom i slutet av maj där det stod att han verkligen längtade efter att jag kunde besöka honom så snart som möjligt, och även ta min familj med. Saga skrev att ”han väntar på dig”. Jag blev naturligtvis mycket glad att han ville träffa mig igen.

Den 9 juni anlände vi med båt till Helsingfors, och i hamnen mötte alla mina tre kusiner. Det blev ett kärvänligt mottagande. Det kändes som om vi varit bekanta med varandra hela livet.

Ritva besökte sin far för första gången i april 2009. Nu har det blivit fler besök.

Sen bar det iväg till hembyn där min far mötte med stora famnen. Det var ett kärt omfamnande – en härlig känsla. Han var glad och vi pratade en del om min mamma. Han var mycket intresserad att höra om henne, men jag hade ju inget intressant att berätta.

Vi pratade om lite av varje och det blev ju mycket prat oss kusiner emellan. Pappa var glad och alert hela dagen. Han bjöd på mat som kusinerna och min bror **Risto** fixade till. Det var väldigt viktigt för pappa att bjuda oss på mat. Allt var mycket gott och trivsamt. Vid sjutiden på kvällen tog vi farväl. Pappa fick en stor kram och jag tyckte mig se att hans ögon tårades, och jag blev väldigt röd.

Mina bröder **Risto** och **Heikki** känner jag mig väldigt främmande inför, tyvärr. Det känns lite svårt med kontakten. Men det är nog ömsesidigt. Jag tycker jag känner mig som om jag delvis lagt beslag på ”deras” far, men kanske också är vi lite blyga för varandra. Det kan ju inte vara lätt för dem att plötsligt få en syster efter så många år.

Pappa ville att **Risto** skulle följa med i bilen när vi skulle till tåget och stanna till på den plats där jag föddes. Det skulle vara i ett rött litet hus invid en väg. (Huset var ju borta och det var ett stort kalhygge där nu.) Det var roligt att få veta var jag såg dagens ljus. Det kändes ända

in i hjärteroten.

Tänk vad mycket fantastiskt jag fått vara med om under detta år: träffat min fina pappa, mina två bröder och mina fina kusiner. Den här dagen var verkligen en upplevelse att få vara med om.

Nu börjar nog snart verkligheten komma ifatt mig.

Även min man och son var mycket nöjda att få vara med och göra bekantskapen med min ”nya” släkt.”

Ritva

Efter detta besök har Ritva besökt sin far ytterligare en gång, dagen efter hans 99-årsdag!

– Det var fantastiskt. Pappa var så glad, jag har aldrig förut sett honom så glad. Han verkade lättad över att den långa historien med faderskapet är över, han var pigg och klar och pratade mycket, berättar Ritva.

– Han har varit öppen om det här gentemot sin släkt, och det känns bra. Han kanske var skamsen för att han inte ville erkänna mig från början.

– Men jag bryr mig inte om det längre. Jag har fått en far och är överlycklig för det.

– Mina bröder verkar ta det naturligt. För dem är det inget märkvärdigt att deras far visade sig ha ett barn tidigare.

Kai Rosnell